

5. Сергиенко Е.А. Контроль поведения как основа саморегуляции. *Южно-российский журнал социальных наук*. 2018. Т. 19. № 4. С. 130–146.
6. Ветрова И.И. Связь совладающего поведения с контролем поведения и психологической защитой в системе саморегуляции. *Совладающее поведение: Современное состояние и перспективы* : сборник статей. 2008. С. 179–196.

REFERENCES:

1. Vasserman, L.Y., Ababkov, V.A., Tryfonova, E.A. (2010). *Sovladanie so stressom: teoriya i psihodiagnostika [Coping with stress: theory and psychodiagnosics]*. SPb.: Rech [in Russian].
2. Nykonenko, I.O. (2017) *Osobystisni chynnyky formuvannia kopinh-stratehii likariv-khirurgiv [Special officials formulating coping-strategy likariv-hirurgiv]: dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.01. Kyiv [in Ukrainian]*.
3. Lazarus R.S. *Ways of Coping Questionnaire. Sample Set Manual, Text booklet, Scoring Key* / R.S. Lazarus, S. Folkman. Redwood, 1988.
4. Nabyullyna, R.R., Tukhtarova, Y.V. (2003). *Mekhanizmy psikhologicheskoy zashchity i sovladaniya so stressom (opredeleniye, struktura, funktsii, vidy, psikhoterapevticheskaya korrektsiya) [Mechanisms of psychological defense and coping with stress (definition, structure, functions, types, psychotherapeutic correction)]*. *Uchebnoye posobiye – textbook. Kazan : Kazanskaia hosudarstvennaia medytsynskaia akademiya [in Russian]*.
5. Serhyenko, E.A. (2018). *Kontrol povedeniya kak osnova samoregulyatsii. [Controlling behavior as a ram of self-regulation]*. *Yuzhno-rossiiskii zhurnal sotsialnykh nauk – South Russian Journal of Social Sciences*. 19. № 4. 130–146 [in Russian].
6. Vetrova, Y.Y. (2008). *Svyaz sovladayushchego povedeniya s kontrolem povedeniya i psikhologicheskoi zashchitoy v sisteme samoregulyatsii [Connection of coping behavior with behavior control and psychological defense in the system of self-regulation]*. *Sovladayushchee povedenie: Sovremennoe sostoyanie i perspektivy: sbornik statei – Coping Behavior: Current State and Prospects: Digest of articles*. 179–196 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 20.01.2021.
The article was received 20 January 2021.

УДК 159.923.3

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2021-1-7>

ЕТАЛОННИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ КОМУНІКАТИВНИХ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА

Цільмак Олена Миколаївна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри психології

Національний університет «Одеська юридична академія»

cilmalen@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7348-4876>

Мета дослідження – експертне обґрунтування переліку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта та побудова еталонного психологічного профілю комунікативних якостей психолога-консультанта.

Методи. У науковому дослідженні основними методами були аналіз та синтез; анкетування, математичної статистики, ранжування та класифікація. За допомогою методу: 1) аналізу та синтезу – було виокремлено перелік комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта; 2) анкетування – встановлено ступінь розвитку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта; 3) математичної статистики – статистично підраховано результати, винайдено середньостатистичні показники за кожною якістю; 4) ранжування – здійснено відбір еталонних комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта із середнім, високим та дуже високим ступенем розвитку; 5) класифікації – систематизовано наукові уявлення щодо переліку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта.

Результати. За результатами наукового дослідження встановлено, що більшість респондентів, які експертно оцінюють еталонний психологічний профіль груп комунікативних професійно важливих якостей (комунікативно-етична, комунікативно-технологічна, комунікативно-позиційна), переконані в тому, що вказані якості повинні мати у психолога-консультанта в основному високий та дуже високий ступінь розвитку. У результаті порівняння еталонного психологічного профілю груп комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта з його реальним профілем констатована різниця в експертних оцінках (в основному еталонні показники вище, аніж реальні).

Висновки. Комунікативні професійно важливі якості психолога-консультанта варто класифікувати за такими групами: а) комунікативно-етичні (толерантність, тактовність, коректність, делікатність, неупередженість); б) комунікативно-технологічні (дипломатичність, діалогізм); в) комунікативно-позиціональні (товариськість, контактність, відкритість, асертивність). Зазначена класифікація надає можливості систематизувати теоретичні положення щодо груп комунікативних професійно важливих якостей, а також дозволяє визначити напрями вивчення особистості кандидата на посаду «психолог-консультант».

У результаті порівняння реального психологічного профілю ступеня розвитку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта з еталонним установлено, що ці профілі за експертними оцінками не збігаються, проте наявність цих експертних оцінок свідчить про те, що виокремлені нами комунікативні професійно важливі якості повинні бути відображені у психограмі психолога-консультанта.

Перспективи подальших розвідок убачаються у вивченні комунікативних професійно важливих якостей у психологів-консультантів – майстрів своєї справи, встановлені їхнього еталонного психологічного профілю.

Ключові слова: комунікативно-етичні якості, комунікативно-технологічні якості, комунікативно-позиціональні якості, професійно-психологічний відбір, психограма, психологічне консультування.

REFERENCE PSYCHOLOGICAL PROFILE OF COMMUNICATIVE PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES OF PSYCHOLOGIST-CONSULTANT

Tsilmak Olena Mykolaivna,

Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Psychology
National University "Odesa Law Academy"

cilmalen@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7348-4876>

Purpose. The purpose of the study is to expertly substantiate the list of communicative professionally important qualities of a counseling psychologist and to build a reference psychological profile communicative qualities of a counseling psychologist.

Methods. In scientific research, the main methods were – analysis and synthesis; questionnaires, mathematical statistics, ranking and classification. Using the method of: 1) analysis and synthesis – a list of communicative professionally important qualities of a counseling psychologist was identified; 2) questionnaire – the degree of development of communicative professionally important qualities of a psychologist-consultant is established; 3) mathematical statistics – statistically calculated results, invented average indicators for each quality; 4) ranking – the selection of reference communicative professionally important qualities of a psychologist-consultant with a medium, high and very high degree of development; 5) classifications – systematized scientific ideas about the list of communicative professionally important qualities of a counseling psychologist.

Results. According to the results of scientific research, it is established that the majority of respondents, expertly assessing the reference psychological profile of groups of communicatively professionally important qualities (communicative-ethical, communicative-technological, communicative-positional), are convinced that these qualities should have a high psychologist-consultant. And a very high degree of development. Comparing the reference psychological profile of groups of communicative professionally important qualities of the counseling psychologist with his real profile, the difference in expert assessments was stated (in general, the reference indicators are higher than the real indicators).

Conclusions. Communicative professionally important qualities of a counseling psychologist should be classified into the following groups: a) communicative and ethical – tolerance, tact, correctness, delicacy, impartiality; b) communicative-technological – diplomacy, dialogue; c) communicative-positional – sociability, contact, openness, assertiveness. This classification provides an opportunity to systematize the theoretical provisions for groups of communicative professionally important qualities, as well as to determine the areas of study of the personality of the candidate for the position of "psychologist-consultant".

Comparing the real psychological profile of the degree of development of communicatively professionally important qualities of a counseling psychologist with the reference, it is established that these profiles do not coincide in expert assessments, however, the presence of these expert assessments indicates that our identified communicative professionally important qualities should be reflected in the psychodrama of the counseling psychologist.

Prospects for further exploration are seen in the study of communicative professionally important qualities in counseling psychologists - masters of their craft and established a reference psychological profile of communicative professionally important qualities of a counseling psychologist.

Key words: communicative-ethical qualities, communicative-technological qualities, communicative-positional qualities, professional-psychological selection, psychodrama, psychological counseling.

Вступ

На сучасному етапі розвитку психологічної науки необхідні перегляд і уточнення деяких наукових положень, здійснення класифікації психологічних категорій та феноменів. Наукові положення такої галузі психологічної науки, як психологічне консультування, також потребують науково обґрунтованого уточнення й удосконалення.

Натепер досить багато уваги приділяється особистості психолога-консультанта, його професійно важливим психологічним характеристикам (спрямованість, мотивація, світогляд, якості, риси, особливості, здібності тощо). Серед усього переліку професійно важливих психологічних характеристик вагоме значення мають комунікативні професійно важливі характеристики психолога-консультанта.

Комунікація психолога-консультанта лежить в основі всього процесу психологічного консультування. Майстерність професійного спілкування детермінують взаємопов'язані та взаємозумовлені психологічні здібності, уміння та якості.

Варто підкреслити, що в наукових працях учених досить детально й обґрунтовано описані технологія комунікативної поведінки психолога-консультанта у процесі психологічного консультування, особливості вербальної та невербальної поведінки; особливості перефразування, уточнення, акцентування слів клієнта; зміст комунікативної компетентності психолога-консультанта, перелік професійно важливих якостей психолога-консультанта тощо. Однак у дослідженнях учених не були висвітлені питання стосовно еталонного та реального психологічного профілю груп комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта.

Тому актуальним і досить важливим, як для теорії психологічного консультування, так і для практики професійно-психологічного відбору кандидатів на посаду «психолог-консультанта», є експертне дослідження еталонного ступеня розвитку професійно важливих характеристик у психолога-консультанта.

Метою статті є експертне обґрунтування переліку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта, побудова їхнього еталонного психологічного профілю.

Для досягнення мети необхідно було вирішити низку таких науково-дослідницьких завдань:

- проаналізувати наукові розвідки та встановити перелік комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта;
- розробити анкету та запропонувати її психологам-консультантам, які практикують, для експертного оцінювання еталонного ступеня

розвитку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта, а також для оцінювання психологами-консультантами, які практикують, ступеня розвитку в них комунікативних професійно важливих якостей;

– побудувати еталонний психологічний профіль комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

У результаті здійснення аналізу наукових розвідок у галузі психологічного консультування встановлено, що вчені присвячують свої наукові праці як розкриттю загальних питань психологічного консультування (R. Goodyear, J. Lichtenberg, H. Hutman, E. Overland, R. Bedi, K. Christiani, C. Young (2016 p.), R.P. Bedi, B.E. Haverkamp, R. Beatch, D.G. Cave, J.J. Domene, G.E. Harris, A. Mikhail (2011 p.), O.S. Pavlova (2018 p.) та інші), так і переліку професійно важливих якостей, що мають бути притаманні психологові-консультантові. Зокрема, учені виокремлюють:

– швидкість мови, емоційне вираження переконливості, тепло / позитивне ставлення, оптимізм, співпереживання, чуйність (T. Anderson, M.E. Crowley, L. Himawan, J.K. Holmberg, B.D. Uhlin (2016 p.));

– міжособистісні навички (T. Anderson, A.S. McClintock, L. Himawan, X. Song, C.L. Paterson (2016 p.));

– автентичність, самопізнання, незалежність, емпатію, спонтанність (С.В. Манахов, С.Г. Іванов (2012 p.));

– емпатію, стресостійкість, емоціональну стабільність, комунікабельність, спостережливість, відповідальність, гнучкість поведінки, уміння слухати, креативність, уміння зчитувати невербальні засоби спілкування, терпимість, відкритість, рефлексію, безоцінність, щирість до себе і клієнта, самокритичність (А.О. Зябрева (2018 p.)) тощо.

Отже, у наукових працях учених перелік професійно важливих якостей не є системним та не має чіткої структури. На мою думку, професійно важливі якості психолога-консультанта необхідно класифікувати та згрупувати за їхньою персональною сферою у структурі характеру, а саме: «<...> інтелектуальні, вольові, комунікативні, сенсорно-перцептивні, суспільно спрямовані та самопрезентаційні <...>» (Цільмак, 2020). Це, по-перше, дозволить легше підбирати психодіагностичний інструментарій для їх вивчення, по-друге, дозволить розробити систематизовану науково обґрунтовану психограму психолога-консультанта.

У науковому дослідженні зацікавила група комунікативних професійно важливих якостей, тому для включення їх у психограму психолога-консультанта вважаю за необхідне здійснити їх емпіричне дослідження.

2. Методологія та методи

На основі аналізу наукових праць було відібрано комунікативні професійно важливі якості психолога-консультанта, на їхній основі розроблена анкета. У цій анкеті психологам-практикам пропонувалося здійснити експертну оцінку (за п'ятибальною шкалою – дуже низький ступінь розвитку, низький ступінь розвитку, середній ступінь розвитку, високий ступінь розвитку, дуже високий ступінь розвитку) еталонного ступеню розвитку у психологів-консультантів пропонувананих комунікативних якостей. А психологам-консультантам, які практикують, окрім здійснення експертної оцінки еталонного психологічного профілю, пропонувалося ще здійснити оцінювання ступеню розвитку в них комунікативних професійно важливих якостей.

Емпірична вибірка. Для встановлення еталонного психологічного профілю професійно важливих комунікативних якостей психолога-консультанта було проведено анонімне анкетування 110 психологів-практиків. Для встановлення еталонного та реального психологічних профілів професійно важливих комунікативних якостей психолога-консультанта було проведено анонімне анкетування 53-х психологів-консультантів, що практикують, міст Одеси, Києва, Харкова, Вінниці. Дослідження було проведено з дотриманням етичних принципів та за добровільною згодою респондентів.

Методи дослідження. У науковому дослідженні основними методами були такі: аналіз та синтез; анкетування, математичної статистики, ранжування та класифікація. За допомогою методу:

1) аналізу та синтезу – було виокремлено перелік комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта;

2) анкетування – було встановлено ступінь розвитку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта;

3) математичної статистики – було статистично підраховано результати, винайдено середньостатистичні показники за кожною якістю;

4) ранжування – було здійснено відбір еталонних комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта із середнім, високим та дуже високим ступенем розвитку;

5) класифікації – було систематизовано наукові уявлення щодо переліку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта.

3. Результати та дискусії

Уважаю, що комунікативні професійно важливі якості психолога-консультанта варто класифікувати за такими групами (Цільмак, 2020): а) комунікативно-етичні (толерантність, тактовність, коректність, делікатність, неупередженість); б) комунікативно-технологічні (дипломатичність, діалогізм); в) комунікативно-позиціональні (товариськість, контактність, відкритість, асертивність).

Розглянемо результати емпіричного дослідження уявлень респондентів стосовно необхідного еталонного ступеня розвитку у психолога-консультанта груп комунікативних професійно важливих якостей (окремо за кожною групою), а також результати самооцінювання психологів-консультантів, що практикують, щодо реального ступеня розвитку в них комунікативних якостей.

Отже, група комунікативно-етичних професійно важливих якостей психолога-консультанта. Зазначена група професійно важливих якостей є досить значущою в консультативній діяльності психолога, бо саме вона обґрунтовує дотримання консультантом етичних принципів та правил роботи. Саме такі комунікативно-етичні професійно важливі якості, як толерантність, тактовність, коректність, делікатність, неупередженість, сприяють внутрішній саморегуляції під час консультативного процесу.

За результатами емпіричного дослідження було встановлено, що більшість респон-

Таблиця 1

Еталонний та реальний профілі ступеня розвитку комунікативно-етичних професійно важливих якостей психолога-консультанта

Професійно важливі комунікативно-етичні якості	Ступінь розвитку									
	Дуже низький		Низький		Середній		Високий		Дуже високий	
	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
толерантність	0	0	0	0	16,3	1,9	42,7	92,5	41	5,6
тактовність	0	0	0	0	15,5	27	60,9	83	23,6	0
коректність	0	0	0	0	14,5	47,2	71,8	52,8	13,7	0
делікатність	0	0	0	0	22,7	1,9	40	52,8	37,3	45,3
неупередженість	0	0	6,4	1,9	19,1	58,5	51,8	39,6	22,7	1,9

Умовні позначки: ЕКЯ – еталонні комунікативно-етичні якості психологів-практиків; РКЯ – реальні комунікативно-технологічні якості психологів-консультантів.

дентів, які експертно оцінюють комунікативно-етичні професійно важливі якості, дійшли висновку, що вони у психолога-консультанта повинні мати високий та дуже високий ступінь розвитку. У результаті порівняння еталонного психологічного профілю комунікативно-етичних професійно важливих якостей психолога-консультанта з його реальним профілем (див. табл. 1) було з'ясовано, що коли психологи-консультанти оцінюють у себе ступень розвитку тактовності та коректності, то уникають оцінок «дуже високий ступінь розвитку», тоді як якості «делікатність» та «толерантність» отримали як середні, так і високі та дуже високі експертні оцінки; а «неупередженість» – низькі, середні, високі та дуже високі експертні оцінки (дивись табл. 1).

Я вважаю, що група комунікативно-етичних якостей є досить важливою у професіограмі психолога-консультанта, оскільки: *толерантність* дозволяє консультанту бути терпимим до людей (до їхнього образу життя, особистісних звичок, поглядів, переконань тощо), поважати та приймати інакший світогляд; *тактовність* дозволяє консультанту відчувати комунікативну межу, щоби не образити людину, не засмутити її та не спричинити їй біль (тобто відчуття міри, якої варто дотримуватися у процесі психологічного консультування); *коректність* дозволяє консультанту чемно спілкуватися, з дотриманням правил та принципів комунікації; *делікатність* (франц. *delicat*, від лат. *delicatus*) дозволяє консультанту бути ввічливим та обережним; *неупередженість* дозволяє консультанту не бути суб'єктивним, не мати упередження проти когось або чогось тощо.

Наступна група – *комунікативно-технологічні професійно важливі якості психолога-консультанта*. Зазначені якості лежать в основі технологічного аспекту консультативного процесу.

За результатами емпіричного дослідження встановлено, що така професійно важлива якість, як дипломатичність, має середні, високі та дуже високі експертні оцінки, а діалогізм – високі та дуже високі (див. табл. 2). У результаті порівняння реального профілю ступеня розвитку комунікативно-технологічних яко-

стей з еталонним встановлено, що дипломатичність повинна мати високий ступінь розвитку, однак у деяких респондентів вона має середній. Професійно важлива якість діалогізм у респондентів має дуже високий ступінь розвитку, хоча деякі з них вказали, що вона і повинна мати дуже високий ступінь розвитку.

Отже, у психограмі психолога-консультанта така група комунікативно-технологічних професійно важливих якостей повинна мати місце, оскільки: *дипломатичність* – дозволяє консультанту вести переговори, запобігати конфліктам чи врегульовувати їх; *діалогізм* – дозволяє консультантові ефективно вести бесіду у процесі психологічного консультування.

Наступна група – *комунікативно-позиціональні професійно важливі якості психолога-консультанта*. Зазначена група професійно важливих якостей зумовлює зовнішній бік комунікативної діяльності психолога-консультанта. Тобто ці якості демонструють готовність консультанта до комунікації.

За результатами емпіричного дослідження встановлено, що у психологів-консультантів товариськість та відкритість мають низький, середній, високий та дуже високий ступені розвитку, а контактність і асертивність – середній, високий та дуже високий (див. табл. 3).

У результаті порівняння реального психологічного профілю ступеня розвитку комунікативно-позиціональних якостей з еталонним встановлено, що їхні експертні оцінки не збігаються. Однак вони обов'язково повинні бути відображені у психограмі психолога-консультанта, оскільки: *товариськість* – дозволяє консультанту бути вербально активним; *контактність* – дозволяє консультанту прагнути до спілкування, обмінюватися інформацією, спонукати клієнта до спілкування тощо; *відкритість* – дозволяє консультанту відкрито висловлювати свої справжні думки й оцінки; *асертивність* (від англ. *assertiveness* < англ. *To assert* – «стверджувати», «обстоювати» < лат. *assertus* < лат. *asserere* – «стверджувати») – дозволяє консультанту «<...> обстоювати свої права та межі, висловлювати почуття, погляди й отримувати бажане чесно, прямо та з повагою <...>» (Lewis, 2018).

Таблиця 2

Еталонний та реальний профілі ступеня розвитку комунікативно-технологічних професійно важливих якостей психолога-консультанта

Професійно важливі комунікативно-технологічні якості	Ступінь розвитку									
	Дуже низький		Низький		Середній		Високий		Дуже високий	
	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕПУ n = 110	РСР n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
дипломатичність	0	0	0	0	16,3	47,2	71,8	50,9	11,9	1,9
діалогізм	0	0	0	0	0	0	54,5	45,3	45,5	54,7

Умовні позначки: ЕКЯ – еталонні комунікативно-технологічні якості психологів-практиків; РКЯ – реальні комунікативно-технологічні якості психологів-консультантів.

Таблиця 3

Еталонний та реальний профілі ступеня розвитку комунікативно-позиціональних професійно важливих якостей психолога-консультанта

Професійно важливі комунікативно-позиціональні якості	Ступінь розвитку									
	Дуже низький		Низький		Середній		Високий		Дуже високий	
	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53	ЕКЯ n = 110	РКЯ n = 53
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
товариськість	0	0	0	1,9	37,2	28,3	25,5	41,4	37,3	26,5
контактність	0	0	0	0	8,1	5,6	50,9	83,1	41	11,3
відкритість	0	0	0	3,8	34,5	13,2	50,1	54,7	14,6	28,3
асертивність	0	0	0	0	27,2	49,1	70	50,9	2,8	0

Умовні позначки: ЕКЯ – еталонні комунікативно-позиціональні якості психологів-практиків; РКЯ – реальні комунікативно-позиціональні якості психологів-консультантів.

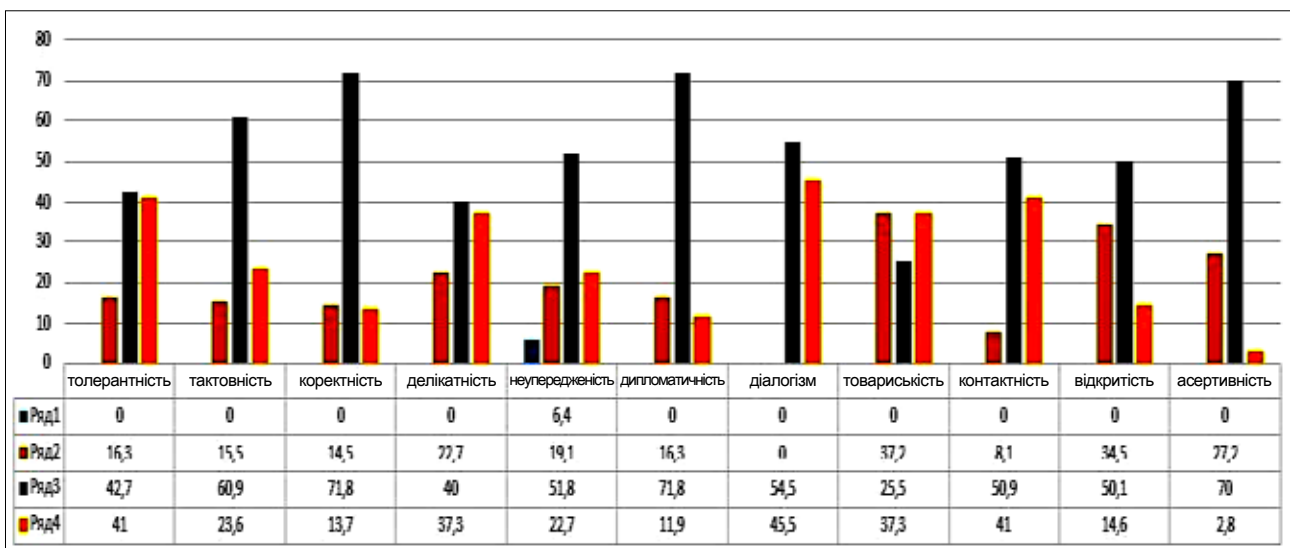

Рис. 1. Еталонний ступінь розвитку комунікативних професійно важливих якостей у психолога-консультанта

Примітки: ряд 1 – низький ступінь розвитку якості у психолога-консультанта; ряд 2 – середній ступінь розвитку якості у психолога-консультанта; ряд 3 – високий ступінь розвитку якості у психолога-консультанта; ряд 4 – дуже високий ступінь розвитку якості у психолога-консультанта.

Отже, в уявленнях респондентів еталонні комунікативні професійно важливі якості у психолога-консультанта мають різні ступені розвитку (див. рис. 1). Констатація наявності їх у профілі професіонала вказує на те, що вони повинні бути у психогамі психолога-консультанта.

Отже, за результатами емпіричного дослідження встановлено, що більшість респондентів, коли експертно оцінюють еталонний психологічний профіль груп комунікативно професійно важливих якостей (комунікативно-етична, комунікативно-технологічна, комунікативно-позиціональна), переконані в тому, що вказані якості повинні мати у психолога-консультанта в основному високий та дуже високий ступені розвитку (див. рис. 1).

У результаті порівняння еталонного психологічного профілю груп комунікативних

професійно важливих якостей психолога-консультанта з його реальним психологічним профілем (див. табл. 1–3) констатована різниця в експертних оцінках (в основному еталонні показники вище, ніж реальні).

Висновки

Комунікативні професійно важливі якості психолога-консультанта варто класифікувати за такими групами: а) комунікативно-етичні (толерантність, тактовність, коректність, делікатність, неупередженість); б) комунікативно-технологічні (дипломатичність, діалогізм); в) комунікативно-позиціональні (товариськість, контактність, відкритість, асертивність). Зазначена класифікація надає можливості систематизувати теоретичні положення щодо груп комунікативних професійно важливих якостей, а також дозволяє визначити напрями

вивчення особистості кандидата на посаду «психолог-консультант».

У результаті порівняння реального психологічного профілю ступеня розвитку комунікативних професійно важливих якостей психолога-консультанта з еталонним установлено, що ці профілі за експертними оцінками не збігаються, однак наявність цих експертних оцінок свідчить

про те, що виокремлені нами комунікативні професійно важливі якості повинні бути відображені у психограмі психолога-консультанта.

Перспективи подальших розвідок вбачаються у вивченні комунікативних професійно важливих якостей у психологів-консультантів – майстрів своєї справи, встановлені їхнього еталонного психологічного профілю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зябрева А.А. Профессионально важные качества психолога-консультанта: постановка проблемы. *Экспериментальные и теоретические исследования в современной науке: проблемы, пути решения* : материалы XVI Всероссийской научно-практической конференции : в 3-х ч. 2018. С. 212–216.
2. Манахов С.В., Иванов С.Г. Профессионально важные качества психолога-консультанта. *Материалы научно-практической конференции*. 2012. URL: <http://conf-a.narod.ru/2.06.08.2012.pdf> (дата звернення: 01.12.2020).
3. Цільмак О.М. Класифікація професійно важливих якостей психолога-консультанта. *Юридична психологія*. 2020. № 2. С. 43–54.
4. Therapist facilitative interpersonal skills and training status: A randomized clinical trial on alliance and outcome / T. Anderson et al. *Psychotherapy Research, Advance online publication*. 2016. Vol. 26. Issue 5. P. 511–529. DOI: 10.1080/10503307.2015.1049671.
5. A prospective study of therapist facilitative interpersonal skills as a predictor of treatment outcome / T. Anderson et al. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2016. Vol. 84 (1). P. 57–66. DOI: 10.1037/ccp0000060.
6. Counselling Psychology in a Canadian Context: Definition and Description / R.P. Bedi et al. *Canadian Psychology*. 2011. Vol. 52 (2). P. 128–138. DOI: 10.1037/a0023186.
7. A global portrait of counselling psychologists' characteristics, perspectives, and professional behaviors / R. Goodyear et al. *Counselling Psychology Quarterly*. 2016. Vol. 29 (2). P. 115–138. DOI: 10.1080/09515070.2015.112839.
8. Pavlova O.S. Psychological counseling for Muslims: the analysis of foreign literature. *Journal of Modern Foreign Psychology*. 2018. Vol. 7 (4). P. 46–55. DOI: 10.17759/JMFP.2018070406.
9. Lewis D. Assertivity: how to say no and not feel guilty. *Execut: Journal for managers. Project CEO Club Ukraine*. 2018. URL: <https://executives.com.ua/asertyvnist-yak-skazaty-ni-i-ne-pochuvatys-vynnym/> (дата звернення: 05.12.2020).

REFERENCES:

1. Zyabreva A.A. (2018) Professional'no vazhnyye kachestva psikhologa-konsul'tanta: postanovka problemy [Professionally important qualities of a counselor psychologist: problem statement]. *Eksperimental'nyye i teoreticheskiye issledovaniya v sovremennoy nauke: problemy, puti resheniya – Experimental and theoretical research in modern science: problems, solutions: materialy XVI Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii: v 3-kh chastyakh*, 212–216 [in Russian].
2. Manakhov S.V., Ivanov S.G. (2012) Professional'no vazhnyye kachestva psikhologa-konsul'tanta [Professionally important qualities of the counseling psychologist]. [Elektronnyy resurs], URL: <http://confa.narod.ru/2.06.2012>. Zagl. s ekrana [in Russian].
3. Tsilmak O.M. (2020) Klyasifikatsiia profesiino vazhlyvykh yakosteï psikhologa-konsultanta [Classification of professionally important qualities of a counseling-psychologist]. *Yurydychna psikhologhiia – Legal psychology*, 2, 43–54. [in Ukrainian].
4. Anderson, T., Crowley, M.E., Himawan, L., Holmberg, J.K., & Uhlin, B.D. (2016). Therapist facilitative interpersonal skills and training status: A randomized clinical trial on alliance and outcome. *Psychotherapy Research, Advance online publication*, 26 (5), 511–529. doi: 10.1080/10503307.2015.1049671 [in English].
5. Anderson, T., McClintock, A.S., Himawan, L., Song, X., Patterson, C.L. (2016). A prospective study of therapist facilitative interpersonal skills as a predictor of treatment outcome. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 84 (1), 57–66. doi:10.1037/ccp0000060 [in English].
6. Bedi, R.P., Haverkamp, B.E., Beatch, R., Cave, D.G., Domene, J.J., Harris, G.E., & Mikhail, A. (2011). Counselling Psychology in a Canadian Context: Definition and Description. *Canadian Psychology*, 52 (2), 128–138. doi: 10.1037/a0023186 [in English].
7. Goodyear, R., Lichtenberg, J., Hutman, H., Overland, E., Bedi, R., Christiani, K., & ... Young, C. (2016). A global portrait of counselling psychologists' characteristics, perspectives, and professional behaviors. *Counselling Psychology Quarterly*, 29 (2), 115–138. doi:10.1080/09515070.2015.112839 [in English].
8. Pavlova, O.S. (2018). Psychological counseling for Muslims: the analysis of foreign literature. *Journal of Modern Foreign Psychology*, 7 (4), 46–55. doi: 10.17759/jmfp.2018070406 [in English].
9. Lewis D. (2018) Assertivity: how to say no and not feel guilty. *Execut: Journal for managers. Project CEO Club Ukraine*. URL: <https://executives.com.ua/asertyvnist-yak-skazaty-ni-i-ne-pochuvatys-vynnym/> [in English].